

»Svoji k svojim« - tudi v politiki

Čimbolj se bližamo 26. juniju, ko bodo v Italiji državnozbornske in pri nas tudi deželne volitve, tembolj se dogodki v italijanski notranji politiki prepletajo in zapletajo, tako da se sme preprost čovek upravičeno vprašati, ali je politika še v skladu z logiko oziroma, bolj preprosto, z zdravo pametjo.

Mislimo tu predvsem na položaj v vsedržavnem merilu in zlasti na dogodke znotraj ali okrog radikalne stranke, ki je na zadnjih državnozbornskih volitvah do-

Bojan Brezigar:

»Naravni parki pomenijo
tiho razlašanje«

Pogovor z odbornikom za urbanistiko
v občini Devin-Nabrežina.

str. 4

segla lep uspeh. Ta stranka je na izrednem kongresu, ki je bil pred kratkim, po dolgi razpravi sklenila, da se ne bo udeležila državnozbornskih volitev; hkrati pa je bilo na kongresu rečeno, da bo zadnja beseda padla na posvetu, ki bo tik pred začetkom roka za vlaganje kandidatnih list, in da o tem dejansko odločal strankin tajnik Marco Panella. Posvet so radikalci res imeli, in sicer kar v nekem avtobusu, ki je baje vozil na progi Rim-Neapelj, češ da je tako zahtevala »konspiracija«, ne glede nato, da baje niso mogli najti v Rimu primerne dvorane. In kaj so na posvetu v avtobusu sklenili? Nekaj povsem protislovnega; kar nikakor ni mogoče uskladiti s pravili logike. Padel je namreč sklep, naj se na sodiščih vložijo kandidatne liste radikalne stranke za državnozbornske volitve, volivci in volivke pa so bili hkrati pozvani, naj se volitev ne udeležijo, oziroma naj na voliščih oddajo bele ali neveljavne glasovnice, s čimer naj dajo duška protestu proti volitvam in sploh proti političnemu stanju v državi. Ah ni tako stališče nekaj, kar ne more biti plod zdrave pameti?

Čudna in vsekakor nenavadna so dalje stališča, ki jih zdaj zavzema socialistična stranka, se pravi politična sila, ki je s svojim ravnanjem povzročila razpust parlamenta in razpis predčasnih volitev. Socialisti do zdaj še niso jasno povedali, kaj pravzaprav hočejo, temveč le pozivajo ljudi, naj jim zaupajo glas, češ da bo od števila prejetih glasov odvisno, za kakšna zaveznitva se bodo odločili po volitvah. Demokratično alternativo, ki jo predlaga tajnik KPI Berlinguer, odklanjajo,

dalje na 3. strani ■

SLOVENSKA SKUPNOST ob 40-letnici padca fašizma

V nedeljo, 22. t.m., je Slovenska skupnost priredila na openskem strelišču proslavo ob štirideseti obletnici padca fašizma. Na kraju, kjer so 15. decembra 1941 padli pod fašističnimi svinčenkami Viktor Bobek, Ivan Ivančič, Pinko Tomažič, Simon Kos, Ivan Vadnal in kjer so nekaj let kasneje nacistični krvniki umorili 71 talcev, se je spominska slavnost pričela z nastopom mešanega zbora openske župnije sv. Jerneja, ki je pod vodstvom Franca Pohajača s pesmijo spremljal potek celotne proslave. Sledilo je polaganje vencev pod obeležje, ki spominja na nasilno smrt naših junakov. Nato je povzel besedo pokrajinski tajnik SSK Zorko Harej. Podal je strnjen zgodovinski pregled trpljenja in oboroženega upora našega ljudstva med fašistično strahovlado ter omenil, kako je prišlo do njenega klavnega konca ravno pred štiridesetimi leti. Govornik je poudaril misel, da moramo Slovenci iz teh zgodovinskih dogodkov, ki so sicer pomnili za ves naš narod težko, a uspešno prestano preizkušnjo, črpati tudi danes moči in navdiha za nadaljnje delo in rast.

Govoru Zorka Hareja je sledilo branje nekaterih odlomkov in pesmi, ubranih na motiviko vojnih strahot in trpljenja. Recitatorja sta bila radijska napovedovalca Gregor Pertot in Livij Valenčič. Osrednja točka prireditve pa je bil govor deželnega svetovalca SSK Draga Štoke. V svojem posegu je Štoka poudaril predvsem potrebo po usklajenem in samostojnem političnem nastopu vseh Slovencev v Italiji. Navezal se je na besede Frana Levstika, ki je v marsičem podobnih okoliščinah pred več kot sto leti opozarjal, da se morajo Slovenci ravnati po »trdnem na-

rodnem političnem programu« in ne dopuščati, da »o njihovi usodi odločajo naključje, sreča ali prijaznost tujcev«. Nato je govornik še poudaril, da Slovenci ne smemo pozabiti, kaj je pomenil fašizem, in na škodo, ki jo je povzročil našemu ljudstvu, zlasti na Primorskem. Ob koncu svojega govora je Štoka pozval prisotne k zvestobi do lastne narodne biti vedno in povsod in s temi besedami tudi zaključil prireditve.

Proslava, ki jo je priredila SSK, je vsekakor pobuda, ki zasluži našo pozornost. V letu, ko v Italiji nemoteno proslavljajo nekateri krogi stoletnico Mussolinijevega rojstva in ko v Trstu neovirano proslavljajo fašističnega kolovodjo Francesca Giunto kot branilca Zahoda pred »slovenskimi teroristi«, je nujno, da se dvigne čimveč glasov, ki naj opozorijo na nedopustno lahkomišelnost, s katero zadnje čase precejšen del italijanske javnosti obravnava pojav fašizma. Italijanski fašizem je bil v primerjavi z učinkovitostjo Hitlerjeve strahovlade morda res, kot trdijo nekateri, le tragična maškarada. Toda pri tem ne smemo pozabiti, da je Mussolini bil prvi Hitlerjev učitelj in da se je fašizem prvi poslužil vseh sredstev, ki jih nudi moderno urejeni državni aparat za brezobzirno preganjanje političnih nasprotnikov, ki so neštetokrat plačali zvestobo do svojih idealov z zaporom, konfinacijo, begunstvom in tudi, kot zlasti Slovenci dobro vemo, s svojim življenjem. Postavil je tudi koncentracijsko taborišče v Severni Afriki in v naši bližini npr. na Rabu ter v Gonarsu, o katerih pa se skoraj ne govori.

avb

KULTURNI DNEVI SLOVENCEV IZ ITALIJE V LJUBLJANI

»Kulturne dneve Slovencev v Italiji«, ki bodo od petka 27. maja do 8. junija v ljubljanskem Cankarjevem domu, prirejajo Slovenska kulturno gospodarska zveza, Svet slovenskih organizacij, Zveza slovenskih kulturnih društev in Cankarjev dom. Gre za vrsto prireditve, ki imajo namen prikazati kulturno ustvarjalnost Slovencev v Italiji, od Trsta do Kanalske doline.

Otvoritev bo v petek, 27. maja, ob 18. uri v Cankarjevem domu, kjer bodo odprli razstavo »Likovni izrazi«, na kateri bodo s svojimi deli prisotni Rudolf Sakšida, Avgust Černigoj, Lojze Spacal, Klavdij Palčič, Franc Vecchiet in Marjan Kravos. Uro kasneje bo v okrogli dvorani večer s književniki iz Italije. Na večeru, ki ima naslov »Veter z morja«, bodo sode-

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 29. maja, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Mirko Dinamit et comp.«; 11.00 Sestanek z...; 11.15 Nabožna glasba; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Beneški kabaret — Sport in glasba ter prenosi z naših kulturnih prireditev; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 30. maja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Trst in zaledje; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Zvezde o nas; 13.00 Poročila; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje); Evgen Jurič: »Leva dlaka je jaka«; 14.55 Naš jezik; 15.00 Veselo športno popoldne; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Letošnja revija »Primorska poje«; 18.00 Niko Kuret: Ljudsko verovanje: »Čar podobnosti«; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 31. maja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Bratje in sestre, na zdar! 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje); Evgen Jurič: »Leva dlaka je jaka«; 14.30 Ropotuljica; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Letošnja revija »Primorska poje«; Gorica, 16. aprila; 18.00 Tone Freljih: »Arest«; Enodejanka o smislu in nesmislu; 18.00 Poročila.

■ SREDA, 1. junija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Sprehodi po tržaških predmestjih; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Pod Matajurjan, posebnosti in omika Nadiških dolin; 12.30 Deželni zbori na letošnji reviji »Primorska poje«; 13.00 Poročila; 13.20 Manjšine med deželami in Evropo; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje); Evgen Jurič: »Leva dlaka je jaka«; 14.55 Naš jezik; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Piaistka Jelka Klemenčič na koncertu »Mladi mladim«; 18.00 Na goriškem valu; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 2. junija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Ivan Trinko ob 120-letnici rojstva; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.30 Deželni zbori na letošnji reviji »Primorska poje«; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje); Evgen Jurič: »Leva dlaka je jaka«; 14.30 Otroški kotiček: »Sem in tja skozi čas«; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Simfonični orkester RTV Ljubljana; 18.00 Četrtekova srečanja; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 3. junija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 »Ena bolha me grize«; 13.00 Poročila; 13.20 Naka gruda; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje); Evgen Jurič: »Leva dlaka je jaka«; 14.55 Naš jezik; 15.00 Od ekrana do ekrana; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; Naša pesem 1982«; 18.00 Kulturni dogodki; 18.40 Imena naših vasi; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 4. junija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 9.00 Alpinizem: liki, dosežki, vrednote doma in v svetu; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Violončelist Ciril Škerjanec in pianist Ací Bertonec; 11.30 Beležka; 12.00 »Bom naredu st'zdice, čjer so včas b le« — glasnik Kanalske doline; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje); Evgen Jurič: »Leva dlaka je jaka«; 14.30 Otroški kotiček: »Leteci zmaj«; 16.30 Protagonisti jugoslovanskega popevkarstva sveta; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 19.00 Poročila.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, štev. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart, Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

KULTURNI DNEVI SLOVENCEV...

■ nadaljevanje s 1. strani

lovali Ljubka Šorli, Milan Lipovec, Alojz Rebula, Irena Žerjal, Miroslav Košuta, Marko Kravos, Ivanka Hergold, Ace Mermolja, Renato Quaglia, kitarist Igor Starc, napovedovalka Mira Sardoč. Istega dne bo odprta tudi razstava leposlovnih izdaj zadnjih 10 let slovenskih avtorjev v Italiji, razstava slovenske periodike, spominska razstava ob obletnicah rojstva Ivana Trin-

zijanska folklorna skupina, Rezijanski godci, tržaška folklorna skupina Stu ledi, zbor Lojze Bratuž iz Gorice, Dekliški zbor Devin, zbor Pod lipo iz Barnasa in zbor Vasilij Mirk s Proseka-Kontovela.

Naslednji dan, v nedeljo, 29. maja, je na sporedu predstava Slovenskega stalnega gledališča iz Trsta z delom Alojza Rebule »Hribi, pokrijte nas« v režiji Jožeta Babiča. V ponedeljek pa bo okrogla miza o temi »Živeti kulturo«. Sodelovali bodo Salvatore Vencsi, Viljem Černo, Ferruccio Clavara, Darko Bratina, Marija Češčut, Marij Maver, Filibert Benedetič, Klavdij Palčič, Zorko Harej, Vladimir Kavčič, Jože Osterman, vodil pa bo Sandi Colnik.

Kot je razvidno s programa, gre za obširen prikaz kulturnega ustvarjanja Slovencev, ki živijo v mejah italijanske države; gre pa tudi za prvo pobudo skupnih prizadevanj prikazati širši slovenski javnosti obsežno in kvalitetno ustvarjalnost zamejskih Slovencev.

—o—

ARMENSKA ATENTATA

Tajna vojska za osvoboditev Armenije je v Parizu prevzela odgovornost za dva atentata, ki sta te dni poškodovala dva turška urada v Bruslju. Peklenska stroja sta se razletela pred turškim turističnim uradom in pred bližnjim turškim potovalnim uradom. Ena oseba je bila laže ranjena. Leta 1980 je pekleni stroj povsem opustošil dve nadstropji bližnje stavbe, kjer ima sedež turška letalska družba.

NOVA AVSTRIJSKA VLADA

Mesec dni po volitvah, na katerih so socialni demokrati v Avstriji izgubili absolutno večino, je pred predsednikom Kirchschaegerjem zaprisegla nova vlada, prva povojna koalicija med socialisti in liberalci. Od skupnih 14 ministrov jih je enajst socialistov. Novi kancler, socialist Sinowatz, ima 54 let in je sedmi povojni kancler. Njegova vlada je 17. avstrijska vlada po letu 1945. Podkancler in trgovinski minister je 39-letni liberalec Steger.

Bogo Samsa
glavni urednik
Primorskega dnevnika

Casnikar Bogo Samsa, dosedanji direktor agencije Alpe Adria, je od torka, 24. t.m., novi glavni in odgovorni urednik Primorskega dnevnika. Dosedanji glavni urednik Jože Koren se je upokojil, odgovorni urednik Gorazd Vesel pa je prevzel nove dolžnosti.

Novemu glavnemu uredniku Bogu Samsi za imenovanje iskreno čestitamo in mu želimo mnogo uspeha pri novem, pomembnem in odgovornem delu. Kolegoma Korenu in Veselu se prisrčno zahvaljujemo za dolgoletno sodelovanje in izražamo prepričanje, da bosta tudi v novih okoliščinah s svojimi bogatimi izkušnjami pomagala našemu ljudstvu v njegovih prizadevanjih za obstanek in vsestranski razvoj.

Ured.

ka, Ivana Preglja in Iga Grudna. Razstavo je pripravila Narodna in študijska knjižnica v Trstu.

V soboto, 28. maja, bo ob 20. uri na sporedu prikaz Primorske v plesu, pesmi in besedi. Prireditev, ki ima naslov »Skrijnja orehova«, bo neposredno prenašala slovenska televizija. Na predstavi, ki jo je zrežiral Marko Sosič, bodo sodelovali Re-

85-letnica Ameriške domovine

Pred nekaj dnevi smo v nekem zdomskem časniku brali zanimivo vest o slovenskem listu Ameriška domovina. Ta izhaja že dolgo vrsto desetletij in ni edini list. Nekoč mu je delala družbo še dolga vrsta slovensko ameriških časopisov, saj so ameriški Slovenci v letih po prvi svetovni vojni imeli kar 6 dnevnikov in 12 tednikov, dvotednikov oz. mesečnikov. Prav bi bilo, da bi kdo raziskal naše izseljeniške publikacije, da bi jih lahko poznali tudi Slovenci v domovini.

Ameriška domovina je eden najstarejših zdomskih časopisov, saj izhaja že 85 let. Po dolgem času je lastnik kupil nove tiskarske stroje, ker so bili stari popolnoma izrabljeni. Želja je bila, da bi dokupili tudi drugo opremo in posodobili tiskarno, da bo bolje služila svojim namenom. Zaradi velikih stroškov so mnogi ameriški Slovenci priskočili na pomoč lastniku gospo-

du Debevca in začeli zbirati prispevke. Ustanovili so skupino, ki si je zadala cilj, da poživi list, ki je tudi v krizi zaradi nizkega števila naročnikov. Nadelo so si ime »Priatelji Ameriške domovine«. Pripravili so veliko podporno prireditev, ki je bila 5. maja 1983 v Slovenskem domu v Clevelandu (Ohio) pod geslom »ohranimo slovensko besedo«. Udeležilo se je je nad 500 gostov, med njimi slovensko-ameriški senator Frank Lausche. Prireditev je uspela in odbor je zbral čedno vsoto. Bodisi zaradi te bodisi zaradi mobilizacije javnega mnenja predstavlja omenjena pobuda važen doprinos za obstanek slovenske besede v tej deželi. Želeli bi, da bi bila samo prva v dolgi vrsti bodočih prireditev, poživiljenemu časniku Ameriški domovini pa čestitamo ob visokem jubileju in važni prenovitvi.

R. G.

Bojan Brezigar: »Naravni parki pomenijo tiho razlašanje«

Odbornika za urbanistiko v devinsko-nabrežinski občini Bojana Brezigarja smo naprosili za pogovor v zvezi z vprašanjem ustanovitve naravnega parka ob izlivu Timave, o čemer v zadnjem času veliko piše oziroma je pisal tržaški »Piccolo«. To vprašanje pobliže zanima predvsem domačine. Odbornik se je rad odzval našemu vabilu, za kar se mu zahvaljujemo.

(Ured.)

V italijanskem tržaškem dnevniku se zadnje čase večkrat pojavljajo članki, ki obravnavajo vprašanje ustanovitve tako imenovanega naravnega parka ob izlivu Timave pri Štivanu. V enem teh sestavkov smo tudi brali, da je devinsko-nabrežinska občinska uprava nekako že pristala na ustanovitev takega parka. Bi nekoliko natančneje pojasnili, za kaj pravzaprav gre?

Res je, tudi sam sem bral tak članek in nanj dokaj jasno odgovoril. Dejstvo je, da je prejšnja občinska uprava, ki so jo sestavljali komunisti in socialisti, predlagala ustanovitev nekakšnega naravnega parka ob izlivu Timave. Pobudo je dal in vodil odbornik Marino Vocci, izvoljen na listi KPI, ki je tudi izposloval pri deželni upravi velike denarje za neko študijo, ki naj bi potrdila pravilnost izbire, da bo ob izlivu Timave naravni park. V okviru sedanje uprave, ki jo poleg komunistov in socialistov sestavljajo tudi predstavniki Slovenske skupnosti, obstajajo o tem deljena mnenja. Sam sem namreč prepričan, da v naši občini ne potrebujemo novih parkov in še najmanj novih zaščitnikov naših naravnih lepot.

Imamo vtis, da ti »ljubitelji« narave po svoje pojmujejo to svojo ljubezen. Prepričani so namreč, da jim mora biti narava, v našem primeru območje ob izlivu Timave, povsem na razpolago, da jo lahko uživajo. Ali se Vam ne zdi, da zavzemajo takšen, rekli bi kolonialen, odnos do celotnega Krasa?

Saj prav v tem je jedro vprašanja. Za te ljudi je naravnost nepojmljivo, da smo lastniki velike večine našega ozemlja Slovenci in sploh nam ne priznavajo zasluge, da smo naravo ohranili tako, kakršna je danes. Njihovi posegi na ozemlje so kolonialni — to je edina prava beseda, s katero jih lahko označimo. Tako so na primer predlagali — in komunisti v občinskem svetu izsilili odobritev resolucije v tem smislu — naj bi ob Slivenski jami, na bodoči avtocesti, uredili večje parkirišče, da bi se turisti lahko ustavili in hodili ogledovat jamo. To parkirišče pa bi pome-

nilo nove razlastitve, nova bremena za naše ljudi, ki so jih razlastitve za avtocesto že itak zelo prizadele.

Vendar to ni edini primer. Ko je pred približno letom dni neki zasebnik hotel v Nabrežini urediti področje nad železniško postajo, ki je njegova last, mu je urad za spomeniško varstvo na vrat na nos to prepovedal. Sedaj je področje tako zapuščeno kot prej. Prav tako je urad za spomeniško varstvo prepovedal slovenskim lovcom, da ogradijo zemljišče, ki so ga vzeli v najem, češ da gre za naravno lepoto, ki mora biti vsem na razpolago. In končno so pred kratkim prijavi pristaniškemu poveljstvu kraški zadružni hlev, češ da je s kopičenjem materiala v bližini zemljišča ob izlivu Timave, ki mu ga je dala deželna uprava v najem po našem posredovanju, zasedel del ozemlja, ki je državna last. Ob tem pa moram žal pripomniti, da je do teh radikalnih posegov proti našim ljudem in našim organizacijam prišlo, potem ko je omenjeni komunistični odbornik skušal isto doseči v okviru občinskega odbora, a smo mu to z odločnimi stališči preprečili prav predstavniki Slovenske skupnosti.

Dobršen del območja pri Štivanu, ki ga že omenjeni tržaški gospodje hočejo spremeniti v park, je pred vojno in zlasti po vojni bilo namenjeno intenzivnemu kmetijstvu. Za ureditev tega območja je javna uprava po vojni potrošila ogromnega denarja. Le nekaj let so zemljo obdelovali in v tem času se je izkazalo, da je zelo primerna za gojenje povrtnine.

»Svoji k svojim« - tudi v politiki

■ nadaljevanje s 1. strani

češ da je neuresničljiva že iz tehničnih razlogov (da namreč manjka oziroma bo manjkala večina v parlamentu). Odklanjajo prav tako predlog tajnika KD De Mite, naj se pred volitvami izrečejo za petstrankarsko politično zavezištvo z vnaprej določenim osnovnim programom (zavezištvo med silami, ki so sestavljale dosedanje osrednjo vlado).

Naravnost protislovna pa so stališča, ki jih socialisti zavzemajo v Trstu. Tu so na svoje kandidatne liste sprejeli bivšo poslanko Liste za Trst Gruber Bencovo, ki je Listo zapustila, ker da so pri njej ostali le fašisti in kamoristi, hkrati pa socialisti s svojimi glasovi v občinskem svetu omogočijo, da je za tržaškega župana izvoljen kandidat Liste za Trst, in celo uradno izjavljajo, da so pripravljeni še dalje sodelovati z Listo pri vodstvu tržaške

Zaradi papirnice so obdelovanje zemlje brez potrebe opustili. Zakaj se ne bi zdaj vrnili na staro? Zadeva se nam zdi aktualna glede na krizo v že omenjenem industrijskem podjetju.

Seveda. Mislim, da je prav tu velika razlika med našimi pogledi na vprašanje narave in med pogledi ekologistov. Mi vedno poudarjamo, da ima kmetijstvo prednost. Naš Kras je že itak zelo reven, zakaj bi torej odvzemali kmetijstvu še tisto malo rodovitne zemlje, kar je imamo. In območje ob izlivu Timave ima najugodnejše pogoje za kmetijstvo: rodovitna zemlja, dokajšnje zavetje, bližina sladke vode in celo tople vode, ki jo papirnica spušča v Timavo in bi jo lahko v bodoče uporabili za intenzivno kmetijstvo. Priča pa smo napadu na te pobude, napadu, ki ga, iskreno povedano, ne razumem, saj je kmetijstvo dejavnost, kateri v nobenem primeru ne moremo očitati, da kvari naravo. Dejansko pa nam ti »ljubitelji« narave prav očitajo, da s kmetijstvom kvarimo okolje.

Bi kaj povedali o prizadevanjih, oziroma delu za odobritev sprememb občinskega regulacijskega načrta?

V času, odkar sem prevzel občinsko odborništvo za urbanistiko, so priprave za varianto regulacijskega načrta znatno napredovale. Dokončali smo drugo fazo del, ki je predvidevala izdelavo konkretnih predlogov in sedaj smo na tem, da izpeljemo zaključno tretjo fazo, tako da bi do odobritve variante v občinskem svetu prišlo v kratkem času. Seveda bi tu ne hotel govoriti o vsebini variante same, povem naj le, da smo skušali v čimvečji meri upoštevati potrebe domačinov. Nekatera vprašanja so seveda še odprta in eno teh vprašanj je prav problematika zaščite okolja, oziroma naravnih parkov. Naravnim parkom se v naši občini ne bo mogoče izogniti, ker jih predvideva tako državni zakon o kraških rezervatih kot tudi deželni urbanistični načrt, mislim pa, da je treba te parke omejiti in da nikakor ne moremo sprejeti zahtev po ustanavljanju novih parkov. Prepričan sem namreč, da

■ dalje na 8. strani

občinske in pokrajinske uprave. Vprašamo se, kje je tu kaka logika, kako usladimo ta stališča, ki so za nas očitno protislovna?

Glede na takšno stanje v vsedravnem in krajevnem merilu, kako naj se ravna slovenski volivci in volivke, pripadniki slovenske narodne manjšine v Italiji? Mislimo, da je za nas še vedno veljavna predvsem zdrava pamet. Ta pa nam gotovo veleva, naj ne dovolimo, da bi nas kdo tako ali drugače zapletel v pravkar omenjene ali pa še hujše zdrahe, kajti od tega gotovo ne bomo imeli prav nobene koristi. Čas je, da slovenski volivci in volivke čimbolj strnejo svoje vrste, da dajo ob stran to, kar jih loči in razdvaja, saj mora pri tako pomembnih vprašanjih biti odločilno to, kar nas druži. »Svoji k svojim je staro geslo«, a mislimo, da je še vedno aktualno in veljavno — tudi v politiki.

Na Padričah slovesno obhajali pomembni obletnici

Gozdna zadruga na Padričah se je v soboto 14. t.m., spomnila dveh pomembnih obletnic: 85-letnice obstoja in 150-letnice, odkar so v tržaški kataster vpisana izvirna ledinska imena posameznih zemljišč na območju Padrič. To je bil med drugim pogoj, da so kasneje — z ustanovitvijo zemljiške knjige — prebivalci te vasi na tržaškem Krasu postali tudi lastniki zemljišč. Ledinska imena pa med drugim pričajo o prisotnosti naših slovenskih ljudi v neposredni bližini samega Trsta, kjer so bili nesporni lastniki domala vse zemlje.

Gozdna zadruga je v soboto priredila praznik, ki je potekal v lepem domačem vzdušju. O pomenu obeh obletnic je spregovoril predsednik zadruga Karlo Grgič, ki je med drugim opozoril, da so ob tej priložnosti izdali dvojezično brošuro, ki govori o pomenu obeh obletnic, o zgodovini Padrič, o delovanju Gozdne zadruga ter zlasti o idejnem osnutku za »gospodar-

mačinov in tudi meščanov. Po mnenju strokovnjakov gre za lep zgled ovrednotenja tržaškega Krasa s primerno zaščito njegovih naravnih lepote in njegovega naravnega bogastva.

Na prazniku so s krajšim programom nastopili gojenci otroškega vrtca in učenci osnovne šole Karel Destovnik Kajuh. Udeleženci, med katerimi sta bila predsednik deželne sveta Colli in jugoslovanski generalni konzul v Trstu Mirošič, so na koncu gledali film o Padričah in zlasti o delovanju Gozdne zadruga.

Fotoreporterju Mariu Magajni iskreno čestitamo za visoko priznanje, ki mu ga je pred dnevi podelilo Društvo novinarjev Slovenije.

Ured.

sko in proizvodno« ovrednotenje tako imenovanega »Padriškega hriba«, se pravi območja, ki meri kakih 350 hektarov. Idejni osnutek ki ga je že bil odobril tržaški občinski svet, so izdelali izvedenci pod vodstvom arh. Marina Kokorovca. Delo je financirala Kraška gorska skupnost. Osnutek predvideva smotrno izkoriščanje vsega območja ob upoštevanju koristi do-

Zadnja seja občinskega sveta iz Devina - Nabrežina, ki je bila v petek, 20. maja, je bila v glavnem posvečena predstavitvi proračuna za leto 1983, o katerem bo občinski svet razpravljala v torek, 31. maja. Proračun je orisal odbornik za finance Depangher, ki je naglasil, da je značilnost proračunov krajevnih uprav v tem, da so vedno bolj avtonomni od državnega proračuna. To je seveda v skladu z novo državno finančno zakonodajo, ki z ene strani daje občinam vse večje možnosti, da si same poskrbijo višje dohodke, z druge strani pa postajajo krajevne uprave nekake izterjevalnice, ker zahtevajo od občana vse večje davke in bremena.

Zanimivo je, da je državni prispevek občinam stalen in se v prihodnjih letih ne bo povišal. Prispevek za devinsko-nabrežinsko občino znaša približno milijardo in pol.

Prijeten in pomemben kulturni večer v Sosljanu

V dvorani Turistične ustanove v Sosljanu je bil v ponedeljek, 23. t.m., prijeten in tudi pomemben kulturni večer. Kot je v uvodnih besedah poudaril komisar omenjene ustanove dr. Santin, je šlo za novo, vsekakor pomembno pobudo, katere namen je bil približati poezijo in likovno umetnost.

Na večeru je nekaj svojih pesmi občuteno prebral tržaški slovenski pesnik Aleksij Pregarc, v italijanščini pa jih je zares mojstrsko podal radijski napovedovalec Gianmaria Bugatto. Za prevod pesmi je poskrbela Jolka Milič in je treba priznati, da je to delo odlično opravila. O glavnih značilnostih slikarskih del Marina Cassettija je spregovoril kritik Carlo Milič, ki je med drugim čestital Turistični ustanovi za njena prizadevanja, da bi se srečavali in sodelovali kulturni ustvarjalci obeh narodnosti na Tržaškem in sploh na Primorskem. Kritik Milič je še pristavil, kako med poezijo Aleksija Pregarca in stvaritvami Marina Cassettija v

bistvu ni nobenih razlik, saj gre v obeh primerih za osebno izpovedovanje, seveda z različnimi izpovednimi sredstvi. Marino Cassetti ima v prostorih Turistične ustanove razstavo, k je nekakšen prikaz njegovega desetletnega delovanja.

Bil je torej prijeten, pomemben kulturni večer, ki se ga je žal udeležilo odločno premajhno število ljudi.

—0—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

FEDOR M. DOSTOJEVSKI
SANJE SMEŠNEGA ČLOVEKA
fantastična povest

Igra ANDREJ KURENT, član Drame SNG iz Ljubljane.

V soboto, 28. maja, ob 12.15 na Trgovskem tehničnem zavodu »Žiga Zois«.

V torek, 31. maja, ob 20.30 v Slovenskem klubu v Trstu.

SMUČARSKI KLUB »DEVIN«

priredi v Nabrežini, na igrišču ŠD SOKOL

KLUBSKI PRAZNIK

PROGRAM:

Sobota, 28. maja

ob 14. uri — odprtje kioskov

ob 15. uri — tekmovanje v briškoli (32 parov)

ob 15.30 — slikarski ex tempore (otr. vrtec, osn. in srednja šola)

ob 18. uri — vaške igre

ob 20.30 — ples z ansamblom »L. Furlan«

Nedelja, 29. maja

ob 10. uri — odprtje kioskov

ob 17. uri — nagrajevanje

ob 18. uri — vaške igre

ob 20.30 — ples z ansamblom »Aries«

Poskrbljeno za prigrizek in pristno domačo kapljico.

Predstavitev proračuna devinsko nabrežinske občine za leto 1983

Boleča točka letošnjega proračuna je torej povišanje tarif za nekatere usluge. Upravitelji bodo povišali predvsem takso za prehrano šolarjev, za vzdrževanje športnih objektov, za prevažanje šolarjev in pa takso za odvažanje smeti, ki se je v zadnjem času že večkrat povišala.

Glede davka na stanovanjske gradnje naj povemo, da si bo z zvišanjem letnega občina zagotovila dodatnih trinajst odstotkov dohodkov.

V proračunu za tekoče leto pa lahko najdemo tudi nekatere postavke, ki predvidevajo storitve v korist celotnega prebivalstva v občini. Tako sta n.p.r. predvideni ureditev razsvetljave na celotnem občinskem ozemlju in ureditev kanalizacije. Občina je letos odkupila tudi rojstno hišo pesnika Iga Grudna. Hiša pa potrebuje nekaj nujnih popravil; predvsem bodo upravitelji morali poskrbeti za novo streho, za to delo pa so v proračunu namenili enajst milijonov.

O proračunu devinsko-nabrežinske občine se bodo morali izreči tudi krajevni svetovi, katerim je bil proračun predstavljen in obrazložen prejšnji ponedeljek.

—0—

ZUPNIJA SVETEGA JERNEJA - OPCINE
CERKVENI PEVSKI ZBOR
»SV. JERNEJ« - OPCINE

V A B I T A

na koncert, ki bo v župni cerkvi

v torek, 31. maja, ob 20. uri za slovesen zaključek šmarnic.

Sodelujejo: Otroški pevski zbor »Vesela pomlad« — dirig. Lucija Cač

Mladinski pevski zbor »Vesela pomlad« — dirig. F. Pohajač

Priložnostno misel bo podala goriška pesnica Ljubka ŠORLI

Ženski pevski zbor »Repentabor« — dirig. Tone Bedenčič

Mešani pevski zbor »Sv. Jernej« — dirig. Franc Pohajač.

Koncert bo povezoval Peter Cvelbar.

Srečanje s Korošci

V četrtek, 19. maja, so se v Ukvah, v Kanalski dolini, srečali odborniki Zveze slovenske katoliške prosvete iz Gorice, Slovenske prosvete iz Trsta, predstavniki iz Kanalske doline in Krščanske kulturne zveze s Koroškega.

Namen srečanja je bil predvsem okrepiti že vzpostavljene vezi med organizacijami, ki se konkretno kažejo v že tradicionalnih kulturnih izmenjavah, in načrtovanje novih pobud. Tako je zelo zanimiva in zahtevna priprava na teden, posvečen Slovincem v Italiji, ki bo v prvi polovici oktobra na Koroškem. Namen teh dni, ki bi prikazali socialno, politično, literarno,

MSGR. ANTON RUTAR 97-LETNIK

V nedeljo, 29. maja, bo preteklo 97 let, odkar se je v Drežnici rodil eden najstarejših, če ne najstarejši živeči slovenski duhovnik, msgr. Anton Rutar. V teh dolgih letih je prehodil marsikatero bridko pot, a tudi lepi trenutki so razveseljevali njegovo hrabro in pokončno življenje.

Kot pravi planinski sin, kot poslanec svojega naroda in svoje vere je šel skozi najhujše obdobje naše zgodovine, dokler se njegovo delo ni zaključilo z odhodom v zasluženi pokoj, potem ko je drugemu pastirju predal pevmsko župnijo, ki jo je zapustil pred dvanajstimi leti. A tudi v naslednjih letih ni miroval in še danes dobiš pri »gospodu župniku«, kot ga še vedno imenujejo njegovi župljani, prijazno besedo in dober nasvet. Da bi ga Bog obdržal pri zdravju in med našim primorskim ljudstvom, mu iskreno želi Novi list.

likovno, glasbeno in prosvetno dejavnost, je približati Koroščem Slovence, ki živijo v Reziji, Benečiji, Kanalski dolini, v Trstu in Gorici. Kulturne prireditve se bodo odvijale po raznih koroških domovih. Do prihodnjega srečanja, ki bo v Ovčji vasi 30. junija, bodo organizatorji izdelali natančen program.

Poleg te izredne prireditve so vsi soglašali, da se ohranijo že tradicionalne izmenjave tako na pevski reviji Cecilijanka kot tudi Koroška poje. Možni so tudi samostojni pevski koncerti tako na Koroškem kot na Goriškem in Tržaškem. Isto velja tudi za dramske uprizoritve. Predstavniki ZSKP iz Gorice so izrazili željo, naj bi letos na Festivalu narodno-zabavne glasbe v Števerjanu spet nastopil tudi koroški ansambel.

Srečanje v Ukvah je bilo zanimivo tudi zato, ker sta se obe krovni organizaciji predstavili z novoizvoljenima predsednikoma.

K. M.

—o—

PRVO OBHAJILO V RONKAH

Slovincem v Laškem sporočamo, da bodo osnovnošolci v nedeljo, 29. t.m., prvič prejeli sv. obhajilo. Prepričani smo, da se bodo maše ob 11.30 v cerkvi sv. Lovrenca v Ronkah udeležili vsi slovenski verniki, saj bo ta dan važen za prvoobhajance in njihove družine.

K. M.

Podelitev bralnih značk

Podelitev bralnih značk osnovnošolskim otrokom je bila izvedena že tretje leto; pred dvema letoma je bila ta manifestacija v Sovodnjah, lani v Kulturnem domu v Gorici, preteklo soboto pa prav tako v Gorici, in sicer v Katoliškem domu, kjer je velika dvorana sprejela okrog petsto učencev, ki so lahko sledili s svojimi učitelji in nekaterimi gosti celotnemu programu v dvorani.

Prisotni so bili šolski skrbnik dr. Condorelli, iz Slovenije pa predsednik republiške komisije za bralne značke Jože Zupan, književnica Berta Golob, ilustrator

slikanec Božo Kos, predstavnik ljubljanske zveze bralnih značk Romana Vavnik.

Številne učence in goste je pozdravila didaktična ravnateljica doberdobskega šolskega okoliša dr. Mirka Brajnik Saksidova, ki je čestitala vsem nagrajencem (bilo jih je 497), poudarila pomen te hvalevredne pobude in zaželela, da bi otroci segali po slovenski knjigi in vzljubili slovensko besedo. Učenci osnovne šole Fran Erjavec iz Štandreža so podali kratko igrico, vsi otroci pa so zapeli skupno pesem; posamezne točke je povezoval učitelj Serгий Korošec.

Seja občinskega sveta v Števerjanu

V soboto, 30. aprila, se je sestal števerjanski občinski svet in sprejel nekaj sklepov, ki so bili v glavnem upravnega značaja. Župan je najprej poročal, da so se začela dela za urejanje potoka Vrbačna, katera financira Briška gorska skupnost. Ta poseg je zelo važen, saj je voda ob nalivih povzročala veliko škodo kmetovalcem, ki imajo tam lepo urejena polja. Nato je svet imenoval svojega predstavnika v odbor za ljudske gradnje. Imenovana je bila še komisija za natečaj za šolskega postrežnika. Predsedoval ji bo

odbornik Terpin. Odobren je bil nato pravilnik za razobešanje lepakov. Po imenovanju komisije za sestavo seznama ljudskih sodnikov, ki jo bo sestavljala župan Klanjšček, ter svetovalca Prinčič in Planjšček, je svet odobril strošek za postavitev ure na Jazbinski zvonik. Dela bo opravilo podjetje iz Vidma. Kot zadnjo točko pa je svet odobril resolucijo, da bi odslej vojaki tudi v prostem času krožili v uniformah, ker so zadnje čase v nekaterih krajih naše dežele povzročali razne nevšečnosti.

PRAZNIK ŠPARGLJEV V ŠTANDREŽU
Sobota, 28. maja, ob 20. uri otvoritev in plesna zabava.

Nedelja, 29. maja, ob 15.30 slikarski ex-tempore; ob 19.30 otroška in mladinska igra ter ritmična telovadba. Sledi plesna zabava.

Sobota, 4. junija, Plesna zabava.

Nedelja, 5. junija, ob 19.30 nastopajo: štandreški mladinski zbor, zbor »Mirko Filej« in štandreška dramska skupina z igro »Na stara leta«. Sledi plesna zabava.

Na voljo odlični šparglji, domača jedača in pijača.

Priraja Prosvetno društvo »ŠTANDREŽ«.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU
PRODUKCIJA BALETNE ŠOLE

V petek, 27. maja, ob 10. uri in ob 11.30 v Kulturnem domu v Gorici.

NOVICE

ŠOLSKA REFORMA V FRANCIJI

Francoski parlament je začel razpravo o reformi višjega šolstva. Že v preteklih tednih je predlog sedanje vlade naletel na številne proteste. V Parizu so v torek bile tri demonstracije. Eno so pripravili študentje in šolniki, ki sodijo k sredinski in desni opoziciji, druga manifestacija je priklicala na ulice neodvisneže, tretja pa levo in skrajno levo. Edino levičarski študenti delno sprejemajo predloge, vendar s številnimi pripombami in dodatnimi zahtevami.

VELIKA SUŠA NA JUGU

Združenje Confcoltivatori je v Rimu sklicalo tiskovno konferenco, da bi seznanilo javno mnenje s škodo, ki jo povzroča suša v južnih predelih Italije. Združenje je izračunalo, da je trenutno že 1.300 milijard lir škode glede kmetijskih pridelkov in naprav. Prizadete so dežele Apulija, Basilicata, Kalabrija, Molize in Sicilija. Kmečko združenje zahteva, da oblasti točno razmejijo prizadeta področja, da se zaželeni javni prispevki porazdelijo med resnično potrebne kmetovalce. Poleg tega pa terjajo, da se premostijo zamude, saj bi morali, recimo v Basilicati prejeti kmetje še 40 milijard lir zaradi lanske suše, v Apuliji pa kar 250 milijard, saj so bili zneski redno odobreni.

ŽRTVE ZEMELJSKIH USADOV

V Valtellini ne dežuje več. Tako so mogli reševalci s podvojeno silo na delo v iskanju pogrešanih in odpravljanju najhujše škode. Zemeljski usadi zaradi obilnega deževja so v krajih Tresenda in Valgella povzročili 17 žrtev, pogrešajo pa sedem ljudi iz Tresende. Iz ogroženih predelov so začasno preselili tri tisoč 205 ljudi. Glavno cesto po dolini so toliko očistili, da je možen promet. Načelnik oddelka za civilno zaščito, inž. Pastorelli, je obiskal vseh sedem središč reševalcev, da je pregledal stanje na področju. V vsakem središču so na delu tudi geologi, ki preverjajo varnost v posameznih naseljih.

Do velikega zemeljskega usada je prišlo tudi na cesti, ki v dolini Aosta vodi v Cervinio. Nedaleč od naselja Fiernaz je prekinil cesto plaz tristo tisoč kubičnih metrov zemlje. Nihče ni bil pri tem ranjen.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Marko Waltritsch: Slovensko bančništvo in posojilništvo na Goriškem

Mislím, da je za slovensko zgodovino značilno predvsem dvoje: 1. da še ni bila v celoti obdelana in raziskana; 2. da avtorji prepisujejo drug od drugega in da se na tak način teorije spreminjajo v neovrgljiva dejstva, ki pa se jih ne da dokazati. Ravno tako je bila doslej precej površno obravnavana tudi naša primorska preteklost. Kaže pa, da poklicni zgodovinarji in amaterji počasi prihajajo do zaključka, da je treba vsako obdobje in vsak problem posebej obravnavati, in to z iskanjem novih, še ne uporabljenih virov (dovolj, da pomislimo na razne dunajske, beneške in tržaške arhive, in na razne zasebne zbirke in zapuščine, ki samevajo v prahu).

V preteklih tednih je izšlo izpod peresa goriškega časnikarja Marka Waltritscha izredno hvaljevredno delo o slovenskem bančništvu in gospodarskem življenju na Goriškem. Delo je izredno popolno, beremo ga z lahkoto, ima več dodatnih prilog, je dvojezično. Slednje je izredno važno, saj smo za drugojezične sodeželane Slovenci prvi tujci.

V začetku avtor poda oris razvoja bančništva skozi stoletja in opiše oduševilo vlogo Judov, Toskancev in Čarnjelov na Primorskem. Zaradi tega je goriški plemič Jožef von Thurn Hoffer und Valsassina leta 1831 ustanovil goriški Mont (poznjeje Goriška hranilnica - Cassa di risparmio di Gorizia). V tej ustanovi smo bili Slovenci do fašizma krepko zastopani. Fašisti pa niso trpeli, da je Mont v tesnih stikih s slovensko in furlansko duhovščino in da nima nikake kontrole nad njim. Na čelu tega krepkega zavoda je bil takrat knez nadškof Sedej. Zato so z različnimi posegi dosegli, da se je upravni odbor razširil z dodatkom filorežimskih osebnosti, tako da se je slavni goriški Mont iz dobrodelne ustanove prelevil v orodje fašizma. Zavod je potem tesno sodeloval z zloglasnim »Ente per la rinascita agraria delle Tre Venezie«.

Sledi poglavje o ljudskih hranilnicah. Začetniki so bili Nemci in Čehi. Na Slovenskem je prvi tak zavod ustanovil leta 1855 moravski Čeh Jan Nepomuk Horak (Obrtno-pomočno društvo v Ljubljani). Dvajset let je bil to edini slovenski denarni zavod.

V Gorici je bil leta 1883 ustanovljen prvi primorski slovenski kreditni zavod, tj. Goriška ljudska posojilnica. Leta 1886 je bil v dvorani Slavjanske čitalnice v Trstu zaupni shod veljakov, ki naj bi moral privedi k ustanovitvi sličnega zavoda, žal pa iz tega ni bilo nič. Ustanovitev se je posrečila šele pet let pozneje. Savrini, to je prebivalci slovenske Istre, so pa prehiteli tržaško gospodo in že leta 1884 ustanovili Hranilno in posojilno društvo za koperski okraj. Hranilno in posojilno društvo v Nabrežini (1889) je bila tretja slovenska posojilnica na Primorskem. Po teh težavnih začetkih se je kasneje sprožil prvi plaz ustanoviteljev. Do konca stoletja je bilo v Pokneženi grofiji Goriško-gradiščanski 22 slovenskih posojilnic. Po slovenskem zgledu je Faidutti po letu 1896 osnoval mrežo podobnih zavodov na furlanskem in bizjaškem podeželju.

Potem Waltritsch opiše ustanovitev dveh krovnih organizacij, to je celjske (narodno-liberalne) in ljubljanske (ljudsko-katoliške). Prva je bila močnejša v primorskih središčih, druga pa na po-

deželju. Leta 1898 je bil ustanovljen v Gorici drug slovenski zavod, Centralna posojilnica, ki je bila v katoliških rokah, medtem ko so v starejšem zavodu in v novoustanovljeni Trgovsko-obrtni zadrugi bili v premoči liberalci. Novega zagona slovenskemu gospodarskemu življenju so dali Tuma, Gabršček in drugi. Prvi je leta 1897 postal načelnik Goriške ljudske posojilnice. Iste leta so Slovenci zaradi protislovenskih izgrediv organizirali bojkot italijanskih trgovcev, obrtnikov in ustanov pod geslom »Svoji k svojim«. Boj je vodila Gabrščkova Soča, ki je poleg ognjevitih člankov objavljala tudi sezname »prepovedanih« italijanskih firm. Šele takrat se je slovensko gospodarstvo na Goriškem res razvilo in so bila ustanovljena razna obrtna in stanovska društva, ki so pozneje zidala ali kupila večje stavbe v središču mesta (šolske stavbe, Trgovski dom). Razkoj Sloge je žal upočasnil naš razvoj, ni ga pa mogel zaustaviti.

Pozneje avtor opiše ustanovitev Kmečke stranke (1907). Nova stranka si je priborila življenjski prostor med sprtimi katoličani in liberalci. Tudi »agrarci« so se vrgli na ustanavljanje zadrug, in to predvsem na področjih, ki sta jih starejši politični stranki zanemarili. Poleg tega so leta 1909 ustanovili lasten osrednji denarni zavod, to je Kmečko banko, ki obstaja še danes. Vse slovenske goriške banke so preživele prvo svetovno vojno, potem pa so se, kot vse slovenske in tudi furlanske organizacije, srečale s fašistično povodnjo, ki je napravila nepopislno škodo.

Do likvidacije Centralne posojilnice je prišlo leta 1940, Goriška ljudska posojilnica pa je zaključila svoje slavno življenje leta 1941, ne-

kaj dni pred napadom na Jugoslavijo. Edino Kmečka banka je preživela in si po vojni spet opomogla ob podpori vseh goriških Slovencev.

To so na kratko najzanimivejše točke v Waltritschevem delu, ki je neprecenljive vrednosti. Vsekaikor priporočamo vsem, ki jih zanima naša problematika, da omenjeno delo preberejo. Na žalost knjiga ni naprodaj in je izšla v omejenem številu izvodov; zato je na razpolago večinoma pri raznih knjižnicah in drugih ustanovah. To, da se je Kmečka banka, ki je financirala to pobudo, odločila za tako omejeno izdajo, je po našem mnenju edina (a važna) hiba te publikacije.

G. R.

—o—

DRABOSNJAKOV »PASIJON«

Po izredno uspešni uprizoritvi lanskega Drabosnjakovega »PASIJONA« bo SPD »Drabosnjak« na Kostanjah le-tega letos ponovilo in sicer

12. junija, ob 14. uri

na prostem in na farovškem skednju pri pridružnici Zgornja vas pri Kostanjah.

—o—

VOLITVE V REPUBLIKI SAN MARINO

V republiki San Marino se zaključuje volilna kampanja za nedeljske politične volitve. Volilcev je skupno 21 tisoč 588. Izvolili bodo 60 članov novega parlamenta. Od volilnih upravičencev jih kar 7.500 živi v tujini. Na volitvah nastopa šest list: krščanskodemokratska, komunistična, socialistična, socialdemokratska, Lista enotne socialistične stranke ter republikanska lista. Kandidatov je skupno 311, med njimi 64 žensk. V zadnjih petih letih je republiko San Marino upravljala leva vlada, ki so jo sestavljali predstavniki komunistične partije, socialistične stranke, enotne socialistične stranke in socialdemokratske stranke. V opoziciji je bilo 26 predstavnikov krščanske demokracije.

Gostovanje ljubljanske Drame v Trstu

V okviru vsakoletnih izmenjav med ljubljansko Dramo in Stalnim gledališčem Furlanije-Juljske krajine je osrednja slovenska dramska hiša v torek, 24. t.m., gostovala v Trstu z dramo Aleksandra Nikolajeviča Ostrovskega »GOZD«. Ruski avtor preteklega stoletja je v vseh svojih delih obravnaval večni čelni spopad med oblastniki in podložniki, med tistimi, ki ukazujejo in tistimi, ki morajo ubogati. V drami, ki smo jo gledali, je široki, brezmejni in temačni gozd simbol skopuštvu in hinavščine, kamor odrešujoče sonce ne posveti niti za hip in iz katerega je le težko zbežati. Toda to je tudi frontalni spopad med svetovoma, novim in starim, pozitivnim in negativnim. Na eni strani poniževalci, na drugi ponižanci, kajti — kot pravi Ostrovski — volkovi koljejo ovce.

Osrednji lik je že priletna vdova Raisa Pavlovna, ki je na videz dobrosrčna, usmiljena in bogaboječa, saj stalno zatrjuje, da bo vse imetje zapustila revnim in sorodnikom, toda v resnici je skopa, zaverovana le sama vase in v trenutkih celo sadistična. Tako do skrajnosti ponižuje mlado daljno sorodnico Aksinjo Danilovno. Znanecem zatrjuje, da jo namerava bogato omožiti s faliranim študentom Bulanovom in ji zapustiti vse imetje, toda v resnici želi Bulanova zase. Toda njene načrte vsaj deloma zaustavi

prihod dveh potujočih igralcev, od katerih je eden njen sorodnik, ki mu dolguje dokajšnjo vsoto. To pa je le del iz celotne zgodbe, ki je postavljena v tipično rusko življenje preteklega stoletja.

Delo je zrežiral Georgij Paro, ki je v letošnji sezoni gostoval tudi pri Slovenskem stalnem gledališču. In kot smo lahko ugotovili pri njegovi postavitvi Strindberga, je Paro tudi pri Ostrovskem le v grobih odtenkih izdelal režijski osntuek in prepustil igralcem, da so z lastnim doprinosom popestrili igro. Verjetno pa bi s črtanjem teksta delo postalo učinkovitejše in bi se tudi predstava toliko ne zavlekla.

Vdovo Raiso Pavlovno je zelo temperamentno odigrala Vika Gril, mlado Aksinjo pa Maja Blagovič. Zelo posrečen in izdelan lik trgovca Ivana Petroviča je postal Boris Cavazza, medtem ko je bil njegov sin Pjotr Zvoneta Hribarja dokaj anonimen v intimističnih prizorih. Potujoča igralca sta z izrednim učinkom podala Polde Bibič in Igor Samobor, ki sta s svojo igro popestrila odsko dogajanje in mu dala hitrejši tempo. Dokaz, kako je moč izoblikovati do potankosti tudi manjše vloge, pa je lik Ulite Majde Potokar.

Saša Rudolf

ZANIMIVA POBUDA:

Ustanovljena delovna skupnost bivših narkomanov

Italija se otepa s perečim problemom narkomanije, ki se je zelo razširila med mladimi. Vedno več je mladih, ki uživajo mamila, in tudi primerov s smrtnimi posledicami je vedno več. Vzrok za uživanje mamil je notranja praznina, ki jo občutijo mladi, in pa osamljenost. Kako pomagati mladim, ki so podvrženi mamilom? V Italiji je v zadnjem času nastalo mnogo centrov, v katerih se zdravijo bivši narkomani.

Eden takih znanih centrov je delovna skupnost bivših narkomanov v San Patrignano pri Riminiju. Vodja te skupnosti je 49-letni Vicenzo Muccioli. Skupnost šteje okrog 300 članov, ki so bivši narkomani, tatovi in prostitutke.

V delovni skupnosti vlada zelo strog red, kakor v jezuitskih samostanih. Prepovedano je kajenje, uživanje alkohola, uporabljanje denarja, telefoniranje in pisanje pisem domov in seveda tudi beg. Vodja delovne skupnosti obvesti vsakega novega gosta skupnosti o teh strogih predpisih in še, da bo nadzorovan (tudi zvezan, če bo potreba) zlasti med običajnimi krizami, ki se pojavijo pri vzdržanju od uživanja mamil in alkohola. Prve mesece je vsak nov član pod stalnim nadzorstvom in tudi več dni osamljen, postopno pa je vključen v delovno skupnost in v družbo.

Vsi gostje delovne skupnosti v San Patrignano izvajajo razna fizična dela (skrbijo za številno živino, delajo na polju in predvsem pridelujejo vino).

Uspeshi te izredne pobude so že vidni: do sedaj je že 100 bivših narkomanov ozdravelo in se normalno vključilo v družbo in delo. Toda za vodjo te delovne skupine ni bilo lahko življenje. Podvržen je

bil kritiki mnogih političnih sil in tudi krajevne zdravstvene ustanove, ki mu je oporekala stroge metode, ki jih uporablja s člani skupnosti. Moral se je zagovarjati pred sodnikom, a je dobil podporo svojih članov, ki so mu bili ob strani v težkih trenutkih. Bilo bi škoda, če bi bila s silo ukinjena tako uspešna obogatitev za vso družbo. Ta pobuda dokazuje predvsem to, da se mora ravnati strogo z narkomani in

podobnimi, ker se le tako zavedajo pomena dela, življenja v skupnosti in se krepi njihova volja, ki je postala ob uživanju mamil labilna in zelo šibka. Pri zdravljenju narkomanov je vsako usmiljenje odveč, češ da »bolniku« ne koristi usmiljenje, ampak mu le škoduje. Po zgledu te delovne skupnosti so nastale v Italiji še mnoge druge, ki uporabljajo enake metode in stroga načela in, kot kaže, s pozitivnim uspehom. Ta pobuda, kot še mnoge ostale so hvale vredne, ker pomagajo mlademu človeku, ki je zabredel v težave, da se zopet uspešno vključi v sodobno družbo in spet postane človek z lastno voljo in osebnostjo.

Marko Paulin

»Naravni parki pomenijo tiho razlašanje«

■ nadaljevanje s 3. strani

pomenijo naravni parki dejansko tiho razlašanje naše zemlje, ker odvzemajo gospodarju, to je slovenskemu človeku, pravico, da s svojo zemljo razpolaga. Upam, da bomo pri tem prizadevanju naleteli na podporo ostalih dveh strank, ki sestavljata občinsko upravo, to je PSI in KPI.

Kako ocenjujete na splošno svoje sodelovanje in sodelovanje Slovenske skupnosti v občinskem odboru?

V sedanjo večino in sedanji občinski odbor smo vstopili predvsem z namenom, da vzpostavimo v devinsko-nabrežinski občini domačo upravo, torej upravo, ki bi ji bili problemi našega domačega prebivalstva enako pri srcu kot problemi prebivalstva v spodnjem delu občine. Do našega vstopa v sedanjo večino je torej prišlo v veliki meri zato, ker je prejšnja uprava KPI - PSI po naši oceni posvečala preveliko pozornost spodnjemu delu občine in zanemarjala naše vasi. Ponovno vzpostaviti neko ravnovesje seveda ni

lahko, še zlasti ko se moramo upirati silnicam, ki težijo v staro smer. Izgleda tako, kot da bi Slovenska skupnost imela neke strankarske interese, ko, na primer, zahteva, naj se načrt za preosnovo javne razsvetljave v občini začne izvajati v kraških vaseh in ne v Sosljanu. Takemu očitku se lahko le nasmehnemo, kajti s svojim prizadevanjem hočemo slovenskim kraškem vasem le vrniti nekaj zakonitih pravic in jim priznati, da so njihovi prebivalci pač enakovredni prebivalci naše občine.

Dejal sem, da naša prizadevanja niso lahka in žal tudi niso uspešna. Vendar mimo teh prizadevanj ne moremo ne sedaj, pa tudi v bodoče ne. Občinska uprava mora dokazati, da je res »domača« s svojim delom, politična formula za to ne zadostuje. Če bomo torej ugotovili, da so naša prizadevanja v tej smeri neuspešna in da pri svojih zaveznikih ne naletimo na zaželeni odziv, mislim, da se bo moralo naše sodelovanje pri sedanji upravi devinsko-nabrežinske občine nujno izteči.

sebojne integracije med dvema evropskima geografskima območjema, katerih sled še danes zasledimo v sistemu naselij, v strukturah in figurativnosti, v jeziku in ljudski kulturi, zaradi česar bi ta »opremljeni park, še posebno med Čedadom in Škofjo loko, predstavljal kulturno homogeno in teritorialno enotno celoto, bil bi že obstoječa makrostruktura, razpoložljiva za izvedbo velikega družbenega projekta in novih odnosov med človekom in okoljem, kar je premisa za uravnovešeno zastavljen družbeno - gospodarski razvoj obravnavanih področij v vseh proizvodnih sektorjih.

Uresničenje tega projekta bo imelo tudi neposredne posledice za furlansko ozemlje v neposredni povezavi s predlogi o ponovnem ravnovesju, ki jih prinaša Deželni razvojni načrt. Dejansko bi v okviru integrirane teritorialne in gospodarske preureditve videmske socio - ekonomske cone odigral ta opremljeni park Julijskih Alp vlogo strateškega razvojnega faktorja:

— vzpodbudil bi prelom že tradicionalne sredotežnosti Vidma in bi konkretno omogočil formiranje prvega pasu intenzivnega razvoja prav v smeri najbolj emarginiranega področja, ki ga predstavlja komprenzorij;

— negativno plat obmejnih učinkov bi lahko

spremenil v faktor družbene in gospodarske dinamike;

— Vidmu bi glede na njegovo vlogo enega izmed štirih središč deželnega pomena zagotovil širši spekter funkcij in produktivnih dejavnosti na evropskem kulturnem obzorju.

Jasno je, da se ponovna pridobitev te osrednje vloge in perspektiva bodočega razvoja ne moreta realizirati drugače kot na temelju skupnosti, ki naj bo demografsko in kulturno v najboljšem stanju.

Zato so nujno potrebne nekatere pobude, ki naj omogočijo, da se naša skupnost fizično in kulturno spet postavi na noge, a zahtevajo enotnost v hotenju različnih kulturnih, družbenih, gospodarskih in političnih komponent.

Te pobude, ki so predpostavke za razvoj, bi lahko zelo konkretno bile naslednje:

1. uresničenje podjetniških struktur, tudi v javnem sektorju, ki naj bodo razpršene po teritoriju (sistem verižnih mikroekonomij), naj sprožijo aktivne procese gospodarskega preroda in naj postopno ukinejo vozaštvo ter omogočijo vrnitev izseljencev in njihovih družin; konkretno predlagamo uresničitev načrta o »ponovni združitvi« ter posebne dodatne vzpodbude družinam, ki so po rodu iz Nadiških dolin in se vračajo v te kraje;
2. okrepitev mreže električne energije;

3. razvoj stanovanjskega premoženja ter selektivna politika pri ovrednotenju in izrabi že obstoječega; glede te problematike gre pozorno analizirati ustrezna navodila EGS;

4. racionalna organizacija možnosti, ki jih daje neformalno gospodarstvo;

5. resnični in bistven vznik aktivne turistične politike, ki naj ovrednoti krajinsko bogastvo, zlasti zgodovinske in naravne posebnosti komprenzorija (Matajur, Nadiža, Landarska jama, votivne cerkvice itd.);

6. okrepitev kmetijskih možnosti komprenzorija ter tradicionalnih proizvodnih obrtnih dejavnosti; glede kmetijstva bo treba pospešiti poseg Deželne ustanove za gozdarstvo, ki naj poseže z vodilnimi projekti;

7. izraba možnosti, ki jih nudi EGS za razvojne projekte, še posebej v okviru evropskega programa vodilnih projektov v boju proti revščini, iz katerega so črpala mnogo bolj razvita področja, kot je naše;

8. projekt o »okrepitvi in ovrednotenju krajevne kulture«, ki naj bi sprožil bolj organski jezikovni razvoj manjšine v okviru državnega zakona o globalni zaščiti; element, ki naj bi kvalificiral ta projekt, naj bi bil Polivalentni kulturni center kot nosilna struktura organskih posegov, usmerjenih v ovrednotenje etnične in jezikovne identitete prebivalstva.

KONEC